

L'ORIGEN DEL TOPÒNIM MENORQUÍ SANTA GALDANA

Santiago PÉREZ OROZCO

El topònim menorquí *Santa Galdana* (o *Santa Caldana*, com també es pronuncia arreu de l'illa, forma que és l'única a Ferreries), referit a una cala i a una alqueria adjacent és tractat en l'*Onomasticon Cataloniae* (vol. I, pág. 253) sense que se li atribueixi cap etimologia plenament satisfactòria. En el present article, tenim la intenció d'avaluar diferents propostes recollides fins ara i fonamentar i una nova hipòtesi.

En l'obra indicada més amunt, es formulen les conjetures següents pel que fa a l'origen etimològic:

- *Santa Galdana* < *Sanctu Gaietani*, amb deformació / modificació del timbre vocàlic a través de l'àrab. Tanmateix, sant Gaietà és un sant recent (segle XVIII) i el topònim té tot l'aspecte de ser antic (segurament mossàrab), com *Santandria*, *Santa Cirga*, *Santa Ponça*, etc.)

- **Cala Santa Anna* > *Santa Caldana*, amb metàtesi: discutible i massa complicat. El mateix podem dir de l'intent de remetre el nostre topònim a Santa Càndida.

Pel que fa a la nostra hipòtesi, coincidim amb allò exposat abans: que no és necessari suposar una santa en el topònim, pot ser un sant: per exemple *Santa Ponça*, *Santa Cirga* a Mallorca, que evidentment deriven del llatí *Sanctu Pontiu* i *Sanctu Quiricu*, respectivament, a través del mossàrab i l'àrab. *Santandria* < *Sanctu Andrea*, a Menorca i *Santa Pola* < *Sanctu Paulu* millor que *Santa Paula* tot i el que s'indica a l'*Onomasticon* pág. 253, al País Valencià poden ser també un exemple d'aquest fet, que té el seu origen en l'adaptació de les vocals romàniques a la fonètica àrab. El sant o la santa en qüestió ha de ser de culte molt antic, previ a l'ocupació àrab i per tant és lògic suposar en origen un sant o una santa dels que en diríem tradicionals en l'hagiotoponímia.

Donades aquestes premisses la nostra proposta és veure en la base del topònim de *Santa Galdana* un llatí vulg. *Sanctu Chelidoni* / *Sancti Chelidoni*.

Cf. cat. *Celdoni*, *Celoni*, cast. *Celedón*, *Celedonio*, sant màrtir del segle III i de culte molt antic i arrelat.

Especialment fàcil és la derivació a partir de la forma de genitiu, sobretot tenint en compte l'harmonia vocàlica que es manifesta en els hagiotopònims ressenyats anteriorment.

Així de *Sancti Chelidoni* > **Santa Caladana* > *Santa Caldana* / *Galdana*

L'aspirada grega ha estat adaptada com a sorda en llatí, que s'ha mantingut sense palatalitzar, tal com succeeix amb diversos noms propis de sants o similars d'origen hebreu o grec: *Jouchim* > *Joaquim*, *Katharina* > *Caterina*, *Ágata* > *Ágata*, *Cherubim* > *querubí* o fins i tot noms comuns: *quimera* < *chimaera*. Sens dubte, hi trobem aquí un tractament semiculte d'influència eclesial.

No es pot descartar influència grega (dominació bizantina a les Balears a partir del segle vi). L'adaptació a la fonètica àrab explica els canvis vocàlics i la vacil·lació de la consonant inicial.

BIBLIOGRAFIA

COROMINES, J. , *Onomasticon Cataloniae*, Barcelona, 1989.

GALMÉS DE FUENTES, A. *Dialectologia mozàrabe*, Madrid 1983.

LEONARDI, C; RICCARDI, A. i ZARRI, G. *Diccionario de los santos*, Madrid, 2000.

POBLES A DOJO!

Si aneu a la pàgina web <http://www.clforat.net/>, a la columna de la dreta hi ha un generador de noms de pobles catalans suposats o falsos. Podeu prémer tantes vegades com vulgueu el botó i sempre us sortirà un poble diferent. I sonen bé i tot!

Josep-Enric Teixidó